

groeperingen die binnen het protestantse volksdeel ontstaan waren. Dat alles wekte weerstanden tegen zijn persoon en het gevolg was dat er, toen in de lente van '40 de functie van secretaris van de Algemene Synode der Nederlandse Hervormde Kerk vacant kwam, krachtige bezwaren rezen tegen zijn benoeming. Nog afgezien van het feit dat hij zich op godsdienstig en politiek gebied in hoofdzaak extreem-rechts opgesteld had, gold hij als een eenling, als lastig, als grillig en als eigengereid. Zijn voorstanders waren evenwel van opinie dat men op het secretariaat iemand van zijn kracht nodig had. Inderdaad, Gravemeyer, zeer overtuigd van het eigen gelijk, kon met zijn bezwerend stemgeluid in zijn optreden iets profetisch hebben. Zijn voorstanders wezen er op dat hij zich ten volle aan zijn nieuwe functie zou kunnen geven. Gezinszorgen zouden hem niet drukken: zijn echtgenote, een predikantsdochter, was overleden, kinderen had hij niet. De discussie liep hoog op. Met de hakken over de sloot werd Gravemeyer benoemd: tien tegen negen stemmen.

'Op 10 mei 1940', zo vertelde hij ons twintig jaar later, 'werd ik wakker door de Duitse vliegtuigen. Ik stond voor het open raam en heb toen klaar gezien wat mijn taak was: *resiste!*' (bied weerstand!) 'Ik ben dat gezicht niet ontrouw geweest. Ik wist dat het reglement van de hervormde kerk mij eigenlijk de handen bond. Dat reglement heb ik nooit meer opgeslagen.'¹

Nu was het uiteraard niet zo dat Gravemeyer alléén de koers van een groot kerkgenootschap als het hervormde kon bepalen. Als secretaris kon hij door de Algemene Synodale Commissie en kon die commissie op haar beurt door de Algemene Synode (de vergadering van afgevaardigden van de classes, de kerkelijke districten) ter verantwoording geroepen worden. Bovendien had de Algemene Synodale Commissie kort voor de Duitse inval een klein college van overleg in het leven geroepen, de z.g. urgentieraad; deze bestond uit de president van de Synode, ds. J. W. J. Addink, uit Gravemeyer en uit de directeur van de raad voor de predikantstractementen, dr. H. M. J. Wagenaar. Addink stond als predikant in Heeze bij Eindhoven. Dat droeg er in de eerste weken van de bezetting in hoge mate toe bij dat het, toen predikanten of kerkeraden hun vragen aan het bureau van de Synode voorlegden, Gravemeyer en Wagenaar waren die voor de beantwoording gingen zorgen. Gravemeyer die als secretaris van de Synode in Den Haag zetelde, Javastraat 100, had daar slechts één administratieve kracht tot zijn beschikking, maar Wagenaar had op korte afstand, Nassauplein 14, een uitstekend geëquipeerd bureau. Tussen hen beiden kwam een nauwe samen-

¹ K. H. E. Gravemeyer, 1 nov. 1960.